

prostě ji vyčmuhá. Bylo to logické, nás nic nenapadlo, ale půl hodiny před vysláním to zarazil pracovník Hlavní správy tiskového dozoru (HSTD), jmenoval se tuším Hlava. Ne že by to chytil za nějakou vyloženě chybou formulaci, ne. Ale nezdálo se mu to. A ta beseda nešla. A před tím to prošlo celou schvalovací procedurou, ale Hlava si vzpomněl na poslední chvíli...

Jak jsem vyhrála soud? Vylíčí! Bylo nás pár, kteří jsme se soudili a na plichtu jsme to dohrály snad dvě, Zdena Šrámková a já. Jí to nabídli rychle, protože ona byla v průmyslové redakci. Tam nešlo o umění. To je jiná vesta. Jakmile šlo o umění, tak partaj viděla vždy rudě – ti byli pitomí, že to dál nešlo! Psal se rok 1968 a já jsem si na rozhlasové chatě v Peci zlomila nohu v koleně. To se stalo v podvečer 22. března a téhož 22. března o půl jedenácté abdikoval Novotný. Já jsem dostala sádku na celou nohu a tak jsem se Pražského jara nezúčastnila. A když pak vyhazovali lidi z rozhlasu, tak tehdy všichni, i právní oddělení, věřili, že se na každého zaměstnance něco najde. No jo, ale vezmi chlup, kde není! Ono v divadelnictví to jaro nehrálo žádnou velkou roli. Divadlo potřebuje čas: buďto je v předstihu nebo naopak, ale nikdy nejde se současnou situací. Divadlo není týdeník aktualit. Prostě schopné divadlo neodtlouká stejné hodiny. Můžeš vytáhnout Oidipa a zní ti aktuálně, a věc, kterou jsi napsal předevčírem, se ti zdá být dávno promlčené téma. Takže: výpověď jsem dostala v létě 1970, odmítla jsem ji a znovu dostala v prosinci. A já jsem měla obrovskou kliku na advokáta! To byl Dobromil Svačina a on byl bratranec Zdeňka Hofbauera. Já jsem Plzeňačka, Hofbauer byl v plzeňském diva-

dle a tam byl můj otec dlouho primistou. My jsme se courali po těch soudech čtyři léta. On mi potom povídal: „Vy jste se mi vždycky tak líbila – vy jste na to šla jako na kabaret!“ Já jsem k různým věcem jmenovala různé svědky a většina z nich byli z protistrany – a oni se nedostavovali, to byla velká legrace. Náš vedoucí redakce mi říkal, když dostal pozvání: „No, Slávko, ale já nevím, jestli tam půjdu!“ A já mu říkala, Vráto, to vůbec nezáleží na tom jestli chceš nebo nechceš! „To jako musím?“ Já říkala, jo! Když mu vyhrožovali, že ho nechají předvést, tedy se napotřetí dostavil. Vypovídal, že jsem bezesporu kvalitní redaktorka. Jenom můj advokát nemohl pochopit, že on napíše nějaký příspěvek do mého magazínu, a za to, co on – můj šéf – napsal, za to nesu odpovědnost já. Soudili jsme se a uhráli to na dohodu, kterou jsem získala náhradu za dva roky.

A nejzajímavější pořad? Já jsem psala dost recenzí, ale ty jsou napojeny na to, co se odehrálo na jevišti. Například Radokova hra o lásce a smrti v Komorním a Poslední v Národním divadle a Krejčova inscenace Romea a Julie. To si nevymyslíš! Ale myslím, že to bylo Tereziánské divadlo. Bylo na základě disertace Evy Šormové, ale já jsem ty věci natáčela a to bylo zajímavé. Tedy pardon, pro mne zajímavé. Víš, když jsi s někým ve studiu, buď tam naskočí nějaká elektrická jiskra anebo ne. A když vznikne blízký kontakt, je to něco nenahraditelného. Karel Berman mi řekl úžasnou věc. Oni v Tereziánské dělali Prodanou nevěstu. Přes všechnu bídu tam kumšt žil a měl smysl. A Berman vyprávěl, jaká v nich v tom prostředí byla ještě hrdost, že si říkali: „Tohleto nám vzít nemůžete, protože my tomu rozumíme!“

Vladimír Fišer

Z rozhlasového památníku

Jiřina Krupičková

* 13. 9. 1922 Bystřice pod Hostýnem

Marta Konečná

* 20. 3. 1932 Brno

Hana Mašková

* 22. 5. 1937 Kroměříž

Jejich hlasy přinášely do domovů klid a pohodu. Klid v situacích, které ho vůbec nevyvolávaly, pohodu u příjímačů, kdykoliv jsme se nechali okouzlovat jejich melodickými hlasy.

Psala se léta padesátá, pak šedesátá a sedmdesátá – a to věru nebyla doba, která by nás – až na to, že jsme byli mladí – nějak okouzlovala. Ale nebyly to ani roky zbrklého, ukvapeného života. V této době spolu lidé ještě rozmlouvali, mnohdy tiše, neboť situace to vyžadovala; a pokud byli u rozhlasového mikrofonu, jako ženy o kterých hovořím, nespěchaly, nedrmolily, nechvátaly tak, jak je to zřejmě módní dnes. Ba zcela naopak. Hrály si s každým slovem, mnohdy tak, jako by to bylo slovo básníka. Každé, které vyslovily, mělo svou melodiku, správný důraz, zejména na předložku, svůj rytmus, tempo, ano, neváhám říci svoji váhu.

† 21. 1. 2006 Praha

Avšak promiňte, vy už se možná ptáte, o jakých hlasech že to hovořím. Nuže – jeden z nich patří dívce – snad mně to promine, byl jsem tehdy o hodně mladší než ona, rodačka z Bystřice pod Hostýnem – **Jiřině Krupičkové**, která k mikrofonu usedla v roce 1950. Na Kroměřížsku na ni mohou být opravdu hrdí a češtinu při studiu na reálném gymnáziu v Holešově musela milovat. Tak čistě zněla z jejích úst, ať při zprávách či uvádění programu.

Ta druhá pocházela z Brna a k mikrofonu přistoupila až po studiích zpěvu na Státní konzervatoři v roce 1958. Ne však jako pěvkyně, leč jako rozhlasová hlasatelka s překrásně altově zabarveným hlasem. Její projev byl jednou národní píseň, jindy operní árie. To podle obsahu toho, co právě interpretovala: **Marta Konečná**.

A třetí z nich, ta nejmladší, poznal jsem ji sám o tři roky starší než ona, v roce 1958, kdy jsme téměř spo-

lečně nastoupili do rozhlasu jako hlasatelé – to je **Hanka Mašková**, původem z Kroměříže. Zkoušela to, pravda, nejprve s herectvím, ale rádio jí učarovalo! Však to bylo na jejích výkonech před mikrofonem vidět. Vlastně slyšet. Každé slovo jako vysoustružované! Však se rok učila soustružnickění v ČKD Sokolovo (1957). Od devadesátých let byla vedoucí hlasatelů na ČRo 3 – Vltava, podílela se na výchově nových hlasatelů. Uváděla zejména významné kulturní pořady, přímé přenosy např. z Metropolitní opery a jiných operních domů apod.

Těmto třem dámám mikrofonu patří tedy má slova, má vzpomínka na léta společné práce, společného hledání nejlepšího vyjádření mluveného projevu. A to v době, jak jsem byl už předdeslat, kdy stát nebo sedět před rozhlasovým mikrofonem bylo často ošidné, ba přímo nevděčné pro nás, kteří jsme se nezaprodali komunistickým idejím. Však Hanka, Marta i já jsme se později zapojili do srpnového protiokupačního vysílání v roce 1968. Marta pak dokonce emigrovala do Německa a pracovala od roku 1972 jako redaktorka a hlasatelka rozhlasové stanice Deutsche Welle. Bojovali jsme tehdy, jak se dalo. Nejtěžší zápas však sváděla Jiřina Krupíková. Boj s nemocí, v němž nakonec, Bůh zaplať,

šťastně zvítězila. Ale o nic lehčí to neměla v životě ani Hanka Mašková. Závažná nemoc jejího manžela, hlasatele Rudolfa Nováka, a její dcery, péče o matku ji stály hodně sil.

Ale abych své řádky nekončil se zarosenými očima. Obdivuhodný byl i smysl pro humor, kterým tyto tři krásavice, a to ony rozhodně byly, disponovaly. A nejen v zákulisí, abych tak obrazně řekl, ale i za mikrofonem. Své řádky uzavírám úsměvnou vzpomínkou na Martu Konečnou, jejíž stopu jsem po emigraci nemohl sledovat. Marta byla ve službě nanejvýš svědomitá a přesná. I stalo se, že při čtení půlnočních zpráv na Praze zjistila, že se jí poslední sportovní zpráva už do vysílacího času nevejde. Šlo o výsledky zápasů dalšího kola fotbalové ligy, které pak podle Marty skončily 1:0, 2:2, 3:4 a 0:2. Kdo vyhrál a kdo ztratil body si posluchači muse-li domyslet.

I já teď napíšu pár čísel, ale na rozdíl od Marty je doplním jmény: Jiřina 85, Marta 75 a Hanka nedožitých 70 let. Jejda. To to uteklo. Přeji jubilantkám Jiřině a Martě do dalších let dny plné úsměvů a chci je ujistit za nás všechny, že na takové růže, které rozkvetly na rozhlasové zahrádce, se nezapomíná.

Redakce

Další jubilanti

Redakční rada chce připomenout i další výročí významných rozhlasových tvůrců: Boženy Kubínové, Jindřicha Pokorného, Aleny Břízové, Oldřicha Kryštofka, Antonína Langra, Heleny Šleisové, Vladimíra Merhauta, Slavomíra Pejčocha. Ke zpracování obsažnějších medailonků se bohužel nepodařilo získat autory, proto si Jiří Hraše a Bohuslava Kolářová vzali na pomoc publikaci Rostislava Běhala Kdo je kdo v sedmdesátileté historii českého rozhlasu i materiály z Archivu a vypracovali alespoň stručná připomenutí těchto rozhlasových osobností.

Božena Kubínová, roz. Svatá

* 15. 1. 1922 Pustá Proseč

redaktorka

Po absolvování reálných gymnázií v Žilině, Jičíně a Litomyšli a abiturientského kurzu učitelského ústavu taktéž v Litomyšli pracovala ve válce jako malířka keramiky a učitelka na národních školách, pak jako redaktorka v novinách a v ČTK Praha; poté prošla různými zaměstnáními (Vodní stavby – Orlík, Zbenické Zlákovičky – vedoucí vnitřní propagace a redaktorka časopisu stavby; Zahraniční ústav Praha 1958 – informační časopis pro krajany); 1964–69 současně se zaměstnáním v rozhlase pražská dopisovatelka hamburského časopisu Handel (později Kommerz).

V rozhlase pracovala v období srpen 1947 až leden 1948 a pak od prosince 1959 do října 1971, z toho nejprve jako redaktorka zpravodajství, počátkem 60. let v ústřední redakci zahraničního vysílání (francouzština, slovenština, němčina, ruština, psaní na stroji, částečně těsnopis); 1961–70 redaktorka vnitropolitické rubriky domácího zpravodajství a poslední období jako redaktorka zpravodajské směny.

Po výpovědi z rozhlasu pracovala jako švadlena a střihačka, v tiskárně Svoboda jako korektorka a ar-

chová revizorka; od r. 1993 učila němčinu a latinu na Gymnáziu v Praze 8, se studenty vydávala školní časopis. V prvních svobodných volbách kandidovala neúspěšně do FNS za Svobodný blok a při ustavující schůzi Bloku se podílela na vyvedení předsedy Sdružení pro republiku M. Sládka ze sálu.

Jindřich Pokorný,

* 12. 4. 1927

redaktor, překladatel

Po smrti svého otce vychován v rodině Prokopa Drtiny (byl jeho strýc), zeť Bedřicha Fučíka. V době nacistické okupace pomáhal v odbojové činnosti a v ilegálním skautském hnutí. Jako nakladatelský redaktor dostal v roce 1950 výpověď z politických důvodů. Prošel dělnickými povoláními, od 1954 byl účetním; 1958–65 byl ve svobodném povolání jako překladatel, stejně jako od r. 1975. Začátkem normalizace (1971–73) pracoval jako dělník a další dva roky jako úředník.

Absolvoval reformní reálné gymnázium v Praze (1938–1946), v letech 1946–48 studoval Právnickou fakultu UK, současně i Filozofickou fakultu UK (z politických důvodů nemohl studia dokončit). V 50. letech účastník tzv. „pokoje univerzity“ dr. J. Patočky.

S rozhlasem spolupracoval externě, s literární redakcí (1958–65 i spolupráce s I. Fischerem na pořadu Přišli jsme k Vám na koledu, oceněném v Rozhlasové žatvě 1962). 1965–67 Mikroforum, redaktor a moderátor, 1967 literární redakce, 1968–69 redaktor Studia experimentální poezie (v jarním semestru 1969 uvádí ještě autory Jiřího Koláře, Václava Havla, Josefa Hiršala, Bohumilu Grögerovou, Ladislava Nováka a G. Rühmana, pak cyklus zastaven), 1969–70 redakce AZ. V roce 1970 odmítá zařadit v cyklu Na mém stole knihu R. Černého o kontrarevoluci a dostává výpověď. 1990–91 obnovuje spolupráci s Literární redakcí, od 1. 12. 1992 člen Rady Českého rozhlasu.

Vedle uvedených pořadů byl autorem pásem Bitva u Hradce Králové (1959), Přežalostná novina (1961), Až k šílenství (o tvůrčí genialitě – 1963), Český Faust (pod krycím jménem dr. Z. Psůtkové – 1983). Podílel se na pořadech Kolotoč (1964–65), Co je to, když se řekne (1963) aj.

Po sovětské okupaci organizuje J. Pokorný z podnětu francouzského básníka Pierra Emmanuela (jehož básně přeložil, ale celý náklad byl skartován) spolu s Janem Vladislavem nadací pro nezávislé literární a vědní aktivity. Z této činnosti vzniká v 80. letech Kolegium pro podporu nezávislé vědy, umění a vzdělání, jehož předsedou je do r. 1990. Spolu s Jiřím Kantůrkem byl editorem tzv. sociální edice, vydávané k finanční i duchovní podpoře Kolegia. Na konci 70. let se podílel na založení Kritického sborníku.

Překládá z němčiny, francouzštiny a latiny, mj. Vlámská lyrika (1963), Chénier: Milostný deník (1970, Horatius: Carmina (1972), Chlapcův kouzelný roh (1977), Kleist: Princ Bedřich Hamburský (1980), Goethe: Faust (1982), Básníci pafřížské bohémy (1985), Neznámý Parnas (1988), von Eschenbach: Parzifal (1993), z dalších autorů Bürger, Rilke, Hugo, Racine, Casanova, Rostand (Cyrano z Bergeracu), Babitz, Grillparzer, ad. Psal i studie a komentáře, např. Kleistův Princ Bedřich Hamburský, Kniha o Faustovi (kapitola o historickém Faustovi a osudech látky), První české faustinum, Markétčina tragédie a jiné. Psal pod vlastním i krycími jmény.

Alena Břízová

* 16. 4. 1932 Praha

† 14. 8. 1988

redaktorka

a rozhlasová dramaturgyně dětských pořadů

Vystudovala gymnázium v Praze (1946–50) poté obor knihovnictví na FF UK Praha. Po absolutoriu nastoupila do rozhlasu jako referentka pro školský rozhlas, do r. 1954 redigovala méně náročné programové četby, knihovničky pro děti, pohádky. Poté samostatně redigovala i část dramatických pohádek (spolupracovala na vytváření zlatého fondu pohádkové dramaturgie). Od r. 1961 byla zařazena jako redaktorka v hlavní redakci pro děti a mládež. Přípravovala náročné pohádkové hry pro nedělní vysílání, věnovala se monologickým cyklům četby – z rukopisů i z tvorby publikované – udržovala živý kontakt s dětskými posluchači, působení tvorby si ověřovala na besedách apod. Od 1965 byla

i dramaturgyně dramatických a populárně-naučných textů pro redakci dětí a mládeže, současně i externí autorka a dramaturgyně slovesného uměleckého programu, od 1970 byla dramaturgyně pořadů Hlavní redakce literárně-dramatického vysílání.

V r. 1974 bylo s A. Břízovou zahájeno jednání o rozvázání pracovního poměru z politických důvodů; výpověď odmítla podepsat. Po soudním sporu (rozhlas se zavázal zaplatit ušlou mzdu od prosince 1974 do června 1975) byl pracovní poměr ukončen dohodou. Po odchodu z rozhlasu pracovala čtyři roky jako statistik ve SBČS, v období 1977–88 v Okresním podniku Úvaly, domácí dělnice.

Oldřich Kryštofek

* 7. 6. 1922 Praha

† 22. 11. 1985 Třebotov, okr. Praha-západ

básník a publicista

V letech 1933–41 studoval klasické gymnázium v Praze, pak byl totálně nasazen do Českomoravské strojírný v Libni. Po zatčení v roce 1944 vězněn do roku 1945 na Pankráci, v Terezíně a ve Flossenburgu. Po válce 1946–49 pět semestrů FF UK, současně začal působit jako redaktor v Mladé frontě, další tři roky pracoval jako dělník a redaktor závodního časopisu Škoda, n. p., Praha-Smíchov. V Československé televizi, ve vysílání pro děti, byl také tři roky. Od roku 1956–61 byl šéfredaktorem Pionýrských novin, 1961–64 ve svobodném povolání (spisovatel, publicista); 1968 předseda České rady Pionýrské organizace; od 1974 v částečném invalidním důchodu.

V rozhlase byl redaktorem Pionýrské Jitřenky, 1964–69 vedoucím redakce Zrcadlo kultury – kulturní publicistika při HRPV.

Je autorem 5 básnických sbírek a jedné prózy pro děti. Publikoval v denících a časopisech Mladá fronta, MY, Český domov, Karavana, Štěpnice, Pionýrské noviny, Zlatý máj, Učitelské noviny, Mateřídouška, Ohníček.

Antonín Langr

* 20. 6. 1922 Nový Bydžov

† nezjištěno

redaktor a dramaturg

V letech 1933–36 studoval reálné gymnázium (3 ročníky), 1936–37 IV. třída měšťanské školy; 1946 složil externí maturitu na reálném gymnáziu. 1947–50 FF UK (nedokončeno). Ve válce se vyučil pekařem (1938–46 pekařství A. Langr, Nový Bydžov, učeň a příručí); v letech 1956–62 pracoval jako dramaturg Divadla S. K. Neumanna v Praze.

V rozhlase od r. 1950 externí lektor a referent literární redakce. V roce 1953 se stává dramaturgem rozhlasových her. Vyjímáme některé části z jeho pracovní smlouvy: „Připravovat dramatický pořad ČsRo (stanice Praha) podle směrnic hlavního redaktora literárně-dramatického pořadu, tj.:

- a) Sledovat aktuální divadelní a filmový repertoár a navrhovat z něho výběr k úpravám pro rozhlas.
- b) Čistí původní rozhlasové práce.

- c) Pročítat původní i přeloženou beletrii a vybírat z ní ideově i umělecky vhodné látky k adaptaci.
d) Doplněvat je výběrem z repertoáru klasického.

Spolupracovat s autory na úpravě jejich rukopisů. Pečovat o tvůrčí kolektiv pro práce lektorské a autorské a vychovávat nové spolupracovníky. (...) Při výrobě her jednat s režiséry a šéfrežisérem o obsazení a uměleckém zvládnutí hry, jakož i o jejím ideovém zařazení. (...) Pečovat o konečnou redakci zařazených dramatických prací.“

V roce 1956 odchází na vlastní žádost z rozhlasu. Od r. 1962 působil v rozhlasu ve vedlejším pracovním poměru jako redaktor A-Zet. Od r. 1966 získal znovu trvalý pracovní poměr jako redaktor Zrcadla kultury v HRPV. 3. 12. 1971 odchází do invalidního důchodu.

Redigoval desítky slovesných pořadů, mezi jeho oblíbené autory patřili zejména Jan Neruda a Jakub Arbes. Autor rozhlasových kompozic, her a dramatizací, mj. Velké rozhodnutí nebo Svatopluk Čech - Výlet pana Broučka do 15. století (1968).

Langr vzpomíná na V. Růtu, s nímž připravoval tzv. Rozhlasovou čítanku (z literární historie): „*Nezapomenu nikdy na kapitulu o Karlu Havlíčkovi. Autor se na něco vyznamenal a pořad se měl druhý den odpoledne natáčet. Růt si mě zavola a ohlásil hlasem nikterak kategorickým, ale kterému se nedalo odolat: 'Co ti budu říkat, Antoníne, dej se do práce.' Proseděl jsem celý den v univerzitní knihovně, vypisoval až ruka bolela, sehnal si materiál. Z přeplněnou aktovkou jsem večer zazvonil u Růtova bytu na Zvonaře. V tomto mžiku se stala malá místnost vedle kuchyně po celou noc mým vězením. Musím přiznat vězením prominentním, se značným komfortem. Na stole ležely krabičky cigaret a salám, Václav servíroval černou kávu téměř celou noc. V osm hodin ráno, jak bylo třeba, předával jsem hotový text k rozpisu. Byla to krásná nákaza, kterou nás infikoval, a zlobme se jenom sami na sebe, jestli z nás vyprchala.*“

Helena Šleisová, roz. Lukešová, provdaná Vávrová

* 26. 6. 1927

† (?) únor 1998

publicistka

Vzdělání: 1938-46 reálné gymnázium; 1946-50 VŠ polit. a sociální; 1962-69 aspirantura na UK Praha; 1970 kandidátka historických věd.

Rozhlas: 1951-70 ČsRo Praha, z toho 1951-53 vedoucí vzdělávacího odboru; 1953-69 redakce propagandy (společenských věd), redaktorka. Autorka kolem 100 rozhlasových pořadů, převážně na historická témata (komentáře, Živá slova, Rozhlasové univerzity, od r. 1967 Klub angažovaného myšlení); v druhé polovině 60. let spolupracovala na větších projektech, často s V. Horkou. Za svého působení v rozhlasu dosáhla zařazení jako „mimořádně kvalifikovaná redaktorka“. V r. 1970 propuštěna pro účast na propagaci pokrokových a demokratizačních myšlenek (prakticky spolu s celou redakcí společenských věd) a jako všem propuštěným z těchto důvodů jí byl zakázán vstup do roz-

hlasu.

Jiná působení: 1970-90 Svaz invalidů v ČSR, Praha, referentka pro zájmovou činnost pro nevidomé (z toho od r. 1982 jako pracující důchodkyně). R. 1991 redaktorka zvukového časopisu Unie nevidomých.

Autorka: 1968-69 připravila knižně Rozhlasovou univerzitu Dějiny našeho státu ve 20. století, ale r. 1970 s ní nakladatelství Svoboda zrušilo smlouvu.

Vladimír Merhaut

* 28. 6. 1927 Praha

† 8. 6. 2001

redaktor a překladatel,
vedoucí slovesné umělecké realizace

Vzdělání: 1938-46 Státní francouzské reálné gymnázium v Praze, čtyři semestry Právnické fakulty UK, kurzy pořádané v rámci ČsRo.

Před nástupem do rozhlasu pracoval jako prodejní a administrativní úředník u fy Ugine-elektroocelárny a absolvoval vojenskou základní službu.

Rozhlas: 30. 1. 1952 nastoupil jako řádný zaměstnanec – referent slovesného odd. (3 měsíce před tím čekatel). Postupně prošel v Hlavní redakci literárně dramatické funkce: referent sovětské redakce (měl na starosti hlavně poezii klasickou a sovětských národů), 1955 přechod do redakce estrád, po reorganizaci HRLD 1958 do redakce Aktualit a zajímavostí; v r. 1964 byl zařazen jako sekretář (programový tajemník HRLD), protože prošel všemi redakcemi, měl za sebou bohatou publikační činnost, upravoval hry, překládal, lektoroval, psal recenze), aktivní znalost 3 jazyků, 2 pasivně, současně mu připadl úsek styku s uměleckou tvorbou a organizace zahraničních styků (VŠ vzdělání mu bylo prominuto); v popisu práce neměl povinnost tvůrčí práce ani autorského, ani redigujícího charakteru. Po roce 1969 se pracoviště redakce přestěhovalo do Opletalovy ulice; v roce 1973 se V. Merhaut stává hlavním sekretářem, později jako redaktor a odborný referent HRLDV (1974): V rámci programových úkolů Českého rozhlasu řídil a koordinoval oblast slovesné umělecké realizace ve spolupráci se šéfredaktory okruhových redakcí a vedoucími režiséry, resp. produkčními pracovníky realizačních středisek regionálních studií a návaznými složkami techniky. V roce 1988 se stává vedoucím střediska umělecké realizace.

Podle návrhu výrobních redakcí a dramaturgií, resp. požadavků okruhových redakcí, připravoval a průběžně zpřesňoval dlouhodobé umělecké plány špičkových uměleckých a umělecko-publicistických pořadů pro Prahu i regionální studia, ve spolupráci s vedoucími režiséry a plánovacími referentkami koordinoval náplň týdenních realizačních plánů. Zajišťoval i práci externích režisérů – SUR vedl a řídil v otázkách uměleckých, metodických, personálních a ekonomických. Zastupoval šéfrežiséra SUR. Umělecké dominanty zajišťoval koncepčně. Vedl agendu mezinárodních styků a výměny pracovníků SUR s partnerskými rozhlasu. 30. 6. 1992 měl odejít do důchodu – skutečně odešel až 30. 6. 1994. Od roku 1995 následující tři roky (1997) pracoval v Archivních a programových fondech, kde posuzoval hodnotu snímků, které zbyly

po zrušených redakcích, a doplňoval často chybějící evidenci – podle hodnoty navrhoval jejich převod do Archivu nebo ke skartaci.

Autorsky a dramaturgicky pracoval do r. 1964 na pořadech Malé rozhlasové encyklopedie, na cyklech Strategické suroviny, Kam na dovolenou, Pojďte s námi do závodního klubu a dalších. Překládal pro potřeby vysílání texty francouzských šansonů, poezii národů bývalého SSSR, je překladatelem asi 80 rozhlasových her z němčiny, francouzštiny a ruštiny.

Publikační činnost: v jeho překladu publikace Paula Giannoliho Gérard Philippe (Orbis), sborník francouzských šansonů Podvečer s písničkou (SNKLHU) a překlady franc. šansonů a poezie národů SSSR v různých sbornících písní a poezie; mnohé z nich byly také nazpívány na deskách Supraphonu. V 70. a 80. letech také autor původních písňových textů pro různé orchestry a soubory.

Slavomír Pejčoch, pseud. Slavomír Ravík

* 2. 7. 1940

publicista

Vzdělání: 1947–51 obchodní akademie; 1952–57 FF UK; 1963 postgraduální studium na univerzitě v Bagdádu (Irák); 1982–86 VŠE Praha.

Rozhlas: 1952–53 externí spolupráce a krátkodobé smluvní výpomoci ve stanici Ostrava, v redakci vědy a techniky; 1956–57 krátkodobá smluvní redaktorská činnost v pražských redakcích propagandy a vědy a techniky; 1958–68 Zahraniční vysílání ČesRo, z toho do r. 1963 arabská sekce, po r. 1963 redakce Život v ČSSR; současně externí komentátor

a účastník politických besed domácího vysílání v redakci společenských věd a v redakci vědy a techniky; po r. 1990 spolupráce obnovena.

Jiná působení: 1954 krátkodobě tisk. referent KNV; od června 1968 tisk. tajemník místopředsedy vlády O. Šika – v rozhlase podal výpověď k 9. červnu 1968: „*Chápu, že tím nedodržuji žádný ze zákonných předpisů a výpovědních lhůt – bylo mi však nabídnuto místo tiskového tajemníka místopředsedy vlády prof. Oty Šika s tím, že nastoupím během jednoho týdne. Sám jsem se to dozvěděl dnes, před několika hodinami. Odcházím předešlím proto, že se domnívám, že na novém pracovišti budu mít daleko větší možnost rozvinout své znalosti ekonomické problematiky.*“; 1969 tisk. taj. místopředsedy vlády V. Valeše; 1969–72 redaktor čas. Svět v obrazech; 1972–89 cenový referent Svazu invalidů; 1990–92 Úřad předsednictva federální vlády, poradce.

Autor: 17 publikací s tematikou analýzy čs. ekonomiky, starožitností a dějin užitého umění, studie o K. H. Borovském, Postavení Československa ve světě (1966), Fakta o československo-sovětských stycích (1967), Fakta o stavu čs. hospodářství (1968), Československé půlstoletí (1968 – náklad zničen), Hráči, karty, karetní hry (1969), Válka nezapomenutá (1970), Svět starožitností (1972, 1977, 1992), Toulky Prahou (1973), Smrt se učí lézat (1974, 1990), Cesta za životní šanci (1985), Bůh žije (1991, 1992), Bible dnes a pro nás – Starý zákon (1991), Bible dnes a pro nás – Nový zákon (1992), Praha podle abecedy (1991, 1992), Totální krize (1992), Totální deziluze (1992), Karel Sabina (1993) a další až po Pražské hospody (2006).

DOKUMENT

MgA. Michal Jurman

Zvukový „ostřelovač“ Karel Pech

(návrát k podnětům zvukové rozhlasové hry)

Kromě počínajících hrátek se zvukem v kratších rozhlasových formách můžeme na konci devadesátých let 20. století nalézt také další významný zvukový počín, a to přímo na poli rozhlasové hry, která přinesla českému rozhlasu dříve tolik slávy. Konkrétně máme na mysli vznik rozhlasové stereohry Sniper režiséra Karla Pecha, jehož 90. výročí narození si v těchto dnech připomínáme.

Karel Pech (18. 5. 1917, Praha – 14. 2. 2006, Praha), vlastním jménem Antonín Pech, byl později znám především jako herec Národního divadla či z televize jako režisér reportáží Miroslava Zikmunda a Jiřího Hanzelky. K rozhlasu se však dostává ještě předtím, a to již v roce 1946. Až do roku 1948 zde pak vysílá populární pořad Nedělní beseda, jehož každý díl končil hádankou, skrze kterou spolupracoval a komunikoval formou dopisů s posluchači (podobný princip jako v Daňkově Bílé kronice). Tento jednoduchý nápad způsobil, že během tří let poslali posluchači Pechova pořadu milion dopisů. Po uzavření své televizní a divadelní dráhy se Pech vrací jako důchodce opět k rozhlasu a tvoří své vůbec nejzajímavější počiny. Člověk, který na UK v Praze učí studenty především důrazu na slovo a jeho správnou výslovnost, se začíná zabývat významem sterea pro sdělitelnost slovního dialogu, později rozvíjí svůj zájem o techniku a experimentování v rozhlase, a vytváří dokonce stereohru beze slov, přesněji řečeno jen s jejich minimálním využitím.

Oblast zvukového experimentu pro sebe Pech začíná objevovat kolem roku 1993. V té době píše pro Audiostudio „komorní monodialog“ O rdoušení reklamou.^{1/} V tomto rozhlasovém zamyšlení dvou hlavních postav scény, Pravého já a Levého já, které sám autor definuje pojmem „monodialog“, se Pech zamýšlí, podobně jako například Horčíčka, především nad funkcí sterea v oblasti rozhlasové hry.^{2/} Samotného posluchače navádí k tomu, aby se naučil pečlivě vnímat prostorovou informaci o zdroji zvuku, jak dokazuje tato naše ukáзка:

„L: /VD, šept:/ Smím se zeptat, jestli nás posloucháte – stereo? Tím myslím, že mne^{3/} nyní slyšíte zleva??“

P: /VD, šept:/ MĚLI byste poslouchat stereo /já sedím vpravo, slyšíte?; ale taky můžete sledovat.

L: natahování péra hračky, rachotivého autíčka

„jak to autíčko přejede od něho sem ke mně. Pustte ho!“

L: Pouštím!

L-P: autíčko pomalu jede na druhou stranu

P: Už je u mě! /šeptem, VD:/ Posloucháte nás stereo? SLYšíte, že jsem vpravo?

L: A že já vlevo?^{4/}

Tento druhý obraz sedmistránkové Pechovy „stereohry“ není jediným, ve kterém autor dbá na zvukový výraz svého dramatického sdělení. Na pozadí živého a podbízivého fungování reklamy autor v dalších mini-obrazech (celkem jich je osmnáct) začíná připisovat konkrétním zvukovým zdrojům své slovní vyjádření, evokující zde především vzpomínky na staré reklamní slogany.^{5/} Tímto způsobem mu zvuk řezající pily připomíná znění jednoho reklamního sloganu na margarín (Sa-na-a-xa-po-la-rin-to-je-do-brý-mar-ga-rin^{6/}), zvuk pádlování na kánoi zase reklamu na šampón Sorela, po kterém by měly růst vlasy i plešatým lidem (Když-už máš-pleš-do-ce-la, po-mů-že-ti-So-re-la!^{7/}). Všechny tyto pokusy, které si Karel Pech na tomto textu vyzkoušel a ve kterých navazuje na odkaz meziválečné avantgardy (ať již experimentální prací se slovem, nebo samotným zdůrazňováním významu zvuku v žánru rozhlasové hry), pak vrcholí o čtyři roky později jeho dalším textem, tentokrát již přímo označeným za stereohru beze slov.

V roce 1997 (29. srpna) má premiéru Pechova dvacetiminutová hra Sniper. S ohledem na experimentální historii plzeňského rozhlasového studia nemohla tato hra vzniknout snad nikde jinde nežli opět v tomto studiu. Již samotný úvod Snipera totiž začíná tím, co bylo typické pro ES Plzeň – výrazně originální hudební kompozicí. Ve Sniperovi se využívá této „improvizované hudby“ vytvářené pomocí různých zvuků a ruchů. Tyto kompozice jakoby napříč celou hrou měly za úkol abstraktně zvukovou cestou zobrazovat citlivost člověka zdánlivě chladného, hledajícího „správnou“ bytost pro svůj výstřel. Touto hudební improvizací je tak postava Snipera (Karel Pech je jediným autorem hry, režisérem i interpretem postavy zároveň) polidštěna, přesněji řečeno zživotněna specificky pro médium rozhlasu. Jak si všimá Jiří Hraše, jedná se zde – jak u Pecha, tak u Nezvala – o ryze rozhlasové prostředky, které vedou k vytvoření jakýchsi specificky rozhlasových postav. Dochází zde k jistému charakterizačnímu zjednodušování, které ve svém důsledku vede k vyjádření postav jako specializovaných lidských typů, „ne nepodobných postavám komedie dell’ arte.“^{8/} Sniper Karla Pecha, obklopen svými dennodenními zvuky, jejich všednodenností, a přitom naplněn dramatickým posláním, nám ne náhodou i skrze onu válečnou tematiku zbraní částečně připomíná Nezvalova muže z Mobilizace.^{9/} Samotný úvod, kdy se objevuje postava Snipera, je v některých momentech založen na hře s podobnými zvukovými symboly jako u Nezvala (nalévání vody, bařnutí kamen a podobně):

„I. (od probuzení po dopití kávy)

(L = levá, P = pravá, S = střed, T = totál, M = pohyb)^{10/}

L 26 – Jugohlasatel: „Rádio Sarajevo.“

L 27 – Pípání časového signálu.

L 28 – Nástup ryčné dechovky, pochod.

L 29 – Citoslovce nelibosti.

L 30 – Jde k přijímači, odšoupne židli (koberec tam nemá!).

L 31 – Cvaknutí vypínače, hudba tím končí.

M 32 – Přejde vpravo a nalévá do baňky lihového vaříče líh. Nalil. (=P)

P 33 – Zazátkoval, zašrouboval vaříč.

P 34a – Vrzavé otáčení uzávěru lihového vaříče.

P 34b – Škrtnutí zápalky.

P 35 – Bafnutí vzplanuvšího líhu.

L 36 – Muž točí do konvice s víkem vodu. M = Staví ji na vaříč.

P 37 – Otáčí klíčkovou uzávěru, vaříč začne mírně hučet.

S 38 – Muž vhodil do kávového mlýnku hrst zrněk. Mele.^{11/}

U této ukázky je patrný, na rozdíl od skeče O rdoušení reklamou,^{12/} velký důraz kladený na stereofonní prostorovou práci se zvukem, což je také jeden z momentů nutných k úspěšné realizaci podobného typu scénáře. Z tohoto důvodu také ve své době nemohla být technicky realizována tehdejší Nezvalova „zvukové vize“ Mobilizace.^{13/} Navíc u Pechova Snipera jde o počín, který se vrací k prvním pokusům o zvukovou hru v rozhlase na našem území (Nezvalova Mobilizace, Grmelův Požár opery), a zároveň tak zahajuje podobnou práci v novém prostoru rozhlasového média tehdy nově se rodícího státu. Karel Pech, zaměřený především na oblast stereofonie, se tak v oblasti našeho zájmu řadí právě vedle již zmíněných Nezvala a Grmely a prokazuje v duchu Horčičkovy definice správného experimentování^{14/}, že ví přesně, co, kdy a jak správně rozhlasově dělat, dokazuje, že přes svou divadelní a televizní zkušenost vnímá rozhlas jako silně svébytný prostor s vlastními sdělovacími prostředky.

Poznámky:

1. Pech, K.: Komorní monodialog Karla Pecha /1./ nazvaný „O rdoušení reklamou“. Technický scénář autorského pořadu, strojopis K. Pecha, 16. 11. 1993, předpokládaná délka 14:35 minut, soukromý archiv V. Daňka.

2. Vzhledem k formě i rozsahu se spíše než o rozhlasovou hru v tomto případě jedná o jednodušší rozhlasový skeč či zamýšlení nad vlivem reklamy ve společnosti.
3. Citaci přepisujeme v originále s Pechovým důrazem na některé slabiky či podtržená slova, tak jak na ně považoval za nutné samotný autor v rámci technického scénáře speciálně upozornit.
4. Pech, K.: Komorní monodialog Karla Pecha /1./ nazvaný „O rdoušení reklamou“. Technický scénář autorského pořadu, s. 1, strojopis K. Pecha, 16. 11. 1993, soukromý archiv V. Daňka.
5. Pech, K.: Komorní monodialog Karla Pecha /1./ nazvaný „O rdoušení reklamou“. Technický scénář autorského pořadu, s. 1, strojopis K. Pecha, 16. 11. 1993, soukromý archiv V. Daňka.
6. Tato metoda odkazuje historicky již na futuristické představy o zvukovém experimentování se slovem.
7. Pech, K.: Komorní monodialog Karla Pecha /1./ nazvaný „O rdoušení reklamou“. Technický scénář autorského pořadu, s. 3, obraz 6, strojopis K. Pecha, 16. 11. 1993, předpokládaná délka 14:35 minut, soukromý archiv V. Daňka.
8. Tamtéž, s. 5, obraz 11.
9. Hraše, J.: Rozhlasová hra beze slov, (Svět rozhlasu, s. 26–34), s. 30. Praha: Český rozhlas, 1999. Hraše se zde odvolává na Václava Růta a jeho úvahy nad rozhlasového herce (viz Růta, V.: Divadlo a rozhlas. Problémy rozhlasové hry, s. 70. Praha: Studijní odd. Čs. rozhlasu, 1963).
10. Nezval, V.: Mobilizace (experimentální stereoohra), Dílo XXII. (scénické básně, hry, scénária a libreta), s. 347. Praha: Československý spisovatel, 1964.
11. Zde ve scénáři ponecháváme u zvukové hry tolik důležité prostorové vnímání zvuku, které umožňuje právě stereofonie a které tedy považoval Karel Pech z hlediska zápisu za nutné.
12. Jde o přepis xeroxu originálu Pechova scénáře, s. 1, stejná citace v: Hraše, J.: Rozhlasová hra beze slov (Svět rozhlasu, s. 26–34), s. 29–30. Praha: Český rozhlas, 1999.
13. Ačkoliv se již v tomto skeči zabývá Pech otázkou stereofonie, zůstává u prostorového rozdělení zdroje zvuku věrný pouze využití levé a pravé strany bez jiných vzájemných přechodů.
14. Nezval si byl podle slov své ženy Františky vědom této nemožnosti realizace a text vnímal především jako první perspektivní projekt, který měl přinést inspiraci celé české avantgardě. Tato jeho snaha se také nakonec neminula účinkem, jak dokazuje navíc již zrealizovaný projekt „zvukové hry“ Jana Grmely, Požár opery (1930).
15. Horčička zdůrazňuje význam opravdového experimentu jako metody, která má ověřovat/vyvracet autorovy dlouhou dobu získávané a teoreticky poučené poznatky a předpoklady; naopak odmítá zevšeobecnující ztotožňování pojmu experiment jako čehokoliv dělaného nahodile a náhodně, za každou cenu „nově“, viz. Vedralovi, J. a H.: Jiří Horčička – rozhlasový režisér, s. 165. Brno: Větrné mlýny, 2003.

PhDr. Petr Pavlovský

Bibliografie publikovaných textů o rozhlase a fonografii 2003 - 2006

(první část publikována v č. 9/2003)

2003

Divadelní noviny, ISSN 1210-47, roč. XII

1. Pohádka se povídá, s. 11 (Vánoce na ČRo 2 – Praha, 13 pohádek).
1. Rádio jako pohazení – udělá vám dobře, s. 11 (K. Höger čte *Dobrodružství veverka Zrzečky*; Emanuel Frynta, z díla; Tobogan T. Slámy).
6. Herci – literáti, s. 11 (M. Horníček, R. Pellar).
9. Vlasti a múzám, s. 11 (Stavovské divadlo; *Pohádky tisíce a jedné noci*).
11. Požitek, porucha, dokument, s. 11 (Setkání u kulatého stolu – ČRo 2; Setkávání – L. Jaklová, P. Šrut).
13. Rozhlas měl narozeniny, s. 11 (Z. Bouček, Xaver, radiodokument; Martina Drijverová, *Čertík svatě Juliány*, pohádka).
15. Prázdniny s rozhlasem, s. 11 (ČRo 2 – Radioautomat, Víkendové dobré jitro, S. Kopecká; ČRo 6 – O nás a našich sousedech, P. Šustrová).
17. Nesnesitelná lehkost rozhlasového bytí, s. 11 (rozhovor T. Sedláčka Večer nejen s Francíí Věry Kunderové /rež. E. Řehořová, 2001/; paměti I. Medka /natočil I. Binar, 2003/, Host do domu /Jak to vidí/; rozhovor M. Retkové s MUDr. Marií Svatošovou).
19. O swingu, nebi, paměti a zvířatech, s. 11 (L. Županič čte z pamětí K. Běhounka *Má láska je jazz*; inscenace hry K. Legátové *Pro každého nebe*, 1991, rež. I. Chrz, vlastní vzpomínky K. L.)
30. RÁDIO, Orientální cyklus, s. 12. (Stránky na dobrou noc, *Pohádky tisíce a jedné noci*, H. Maciuchová a J. Somr, rež. I. Chrz).
39. RÁDIO. Jazykové koutky, s. 12.
40. Rozhlas, s. 12 (K. V. Rais: *Koblíhy*; dramaturgie M. Stuchl, rež. M. Jahodová).
42. RÁDIO. J. R. Pick, satirik, s. 12 (*Anekdoty Francie Roubička*, komedie o vypravěči anekdot, rež. J. Červinka, natočeno 1990).
48. Radiomanem ve Vídni i v Praze, s. 12 (Vzpomínky Ivana Medka a knížka jeho rozhlasových komentářů *Jak to vidím*, Vyšehrad, Praha 2003).
52. RÁDIO. Ať žije Meteor, s. 27 (opožděná gratulace ke čtyřicátinám pořadu Meteor stanice Praha).

Svět rozhlasu. Bulletin o rozhlasové práci

8. Bibliografie. PhDr. Petr Pavlovský, texty o rozhlase a fonografii od 1996 do května 2003, s. 41–3.

2004

Divadelní noviny, ISSN 1210-47, roč. XIII

Literární noviny, ISSN 1210-0021, roč. XIV.

3. Rádio, Nedělní pohádky, s. 12. (*Tři veteráni, Liščí pohádka*)
5. Bílá velryba, s. 13. (Četba na pokračování – M. Středa)
7. Rádio, Když dva dělají totéž., s. 12. (Novoroční proměnný koncert v rozhlase a v televizi)
11. Rádio, Zelené peří, s. 12. (Pořad M. Kovářka na ČRo 2)
14. Rádio, Vrstevník rozhlasu, s. 13 (Návštěva H. Kofránkové u R. Pellara).
16. Rádio, Rozmlouvání jako hra, s. 12. (Setkání u kulatého stolu, M. Lázňovský hosté – I. Vyskočil, P. Rut, J. Just, J. Klusák.)
21. Rozhlas na výši i v rozpacích, s. 12 (ČRo 6 – výstava čs. exilu v Brně a memoáry M. Lokajčeka; ČRo 2 – memoáry J. Blatského; ČRo 3 – Křížem krážem Labyrintem, dokument K. Ondrouškové a J. Škápíkové o zaniklém smíchovském divadle 90. let XX. stol.)
25. Detektivka na druhou, s. 13 (Věra Podhorná /Květa Legátová/: *Červená náušnice*, rozhl. studio Brno, 1967, rež. J. Valchař).
1. Legendy a antilegendy, s. 11 (F. Fellini: *Mimořádný program č. 7*, rež. I. Chrz; Páteční večer /ČRo 3 – Vltava/ *Antiamadeus aneb Génie průměrnosti*, rež. M. Jahodová).
3. Všichni jsou pitomí a zlí, anebo hodní a obětaví. (Cyklus *Tluchořovi* O. Kaisera a J. Lábus; J. Dietl: *Doktor Marcus a jeho rod*, ČRo 2, rež. J. Kodeš).
4. Při sobotě na Praze (Tobogan Tomáše Slámy; M. Drijverová: *Vánice*, detektivka pro děti, rež. M. Křepelková, 1993).
7. Exotika skutečná a zdánlivá, s. 11 (Vltava, H. Melville: *Bílá velryba*, dramaturgie P. Mandel, rež. V. Rusko; J. Pliya: *Maska Síky*, rež. I. Chrz).
9. V rozhlase o divadle, Praha, Tobogan Tomáše Slámy (Světový den divadla), s. 11.
11. Vůně, reproduktor, herci (ČRo 2, Praha, Hovory u kulatého stolu, M. Lázňovský a spol.; Kressman Taylorová: *Adresát neznámý /1938/*, dramaturgie Jiří Someš, rež. Lída Engelová), s. 11.
13. Odstraněný E. F. Burian? S. 11 (Páteční večer ČRo 3 ke 100. výročí narození E. F. B.).
15. Poslouchejte Šestku! O ČRo 6, s. 11.
17. Rozhlasový pel-mel (ČRo 6, Člověk a kultura; ČRo 3, Osudy, A. Zemančíková – memoáry historika Alexandra Freda).
18. Na srdce jsou Poděbrady, na duši je Český rozhlas (referát o XIV. ročníku festivalu Prix Bohemia Radio v Poděbradech), s. 7.
19. Jak se slavilo? (V televizi, ale především v rozhlase), s. 11 (28. říjen; pořad Čajovna ČRo 3).